

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 14. novembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Māris Leja, senatores Inguna Radzeviča un Inese Laura Zemīte

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas 2025. gada 5. marta lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Kurzemes rajona tiesas 2024. gada 12. septembra spriedumu /Persona A/, personas kods /personas kods/, atzīts par vainīgu Krimināllikuma 185. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu /Persona A/ notiesāts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem.

[2] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /Persona A/ atzīts par vainīgu un sodīts par svešas mantas tīšu bojāšanu šādos apstākļos:

2022. gada 14. maijā ap plkst. 15.00 /Persona A/, atrodoties īpašumā /Adrese A/, dusmu vadīts, piegāja pie /Persona B/ valdījumā esošā malkas šķūņa un tīši atlauza trīs apdares dēļus no šķūņa sienas un ar motorzāģi sazāgēja piecas koka brusas šķūņa sānu sienā, kā arī ar krāsas baloniņu uz malkas šķūņa priekšējās sienas uzkrāsoja uzrakstu „atdod parādu”. Tādā veidā /Persona A/ tīši sabojāja /Persona B/ valdījumā esošo malkas šķūni 3912,02euro vērtībā, jo tā lietošanas vērtība samazinājās tādā mērā, ka to nevarēja pilnvērtīgi izmantot pēc tā nozīmes bez atbilstoša remonta, nodarot /Persona B/ mantisku zaudējumu 55,06euro.

[3] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2025. gada 5. marta lēmumu, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ apelācijas sūdzību, pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par apelācijas instances tiesas lēmumu apsūdzētais /Persona A/ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt pirmās un apelācijas instances tiesas nolēmumus un kriminālprocesu izbeigt.

Kasācijas sūdzībā izteiktais lūgums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti nav piemērojusi Krimināllikuma 33. panta pirmo daļu, kas noteic, ka kriminālatbildība neiestājas par profesionālu darbību, kurai ir noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, ja šī darbība izdarīta, lai sasniegtu sociāli derīgu mērķi.

Apsūdzētā /Persona A/ darbības bija vērstas uz šāda mērķa sasniegšanu, proti, panākt, lai /Persona B/ samaksā visu nolīgto atlīdzību par apsūdzētā ieguldītajiem materiāliem šķūņa būvniecībā un viņa darbu.

Turklāt iespējama kaitējuma varēja tikt nodarīts tikai pašam apsūdzētajam, taču par šādām darbībām kriminālatbildība nevar iestāties.

Apsūdzētā rīcība nav kvalificējama kā noziedzīgs nodarījums, bet gan kā civiltiesisks strīds par saistību izpildi.

[4.2] Abu instanču tiesas nav nošķirušas terminus „īpašums”, „valdījums” un „īpašuma tiesības, kuras nostiprinātas zemesgrāmatā”, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē.

[4.3] Mantisks zaudējums 55,06 *euro* ir uzskatāms par maznozīmīgu. Līdz ar to, kvalificējot apsūdzētā rīcību kā noziedzīgu nodarījumu, tiesas pārkāpušas likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 22. pantu, kas noteic neliela apmēra zemāko robežu – vienu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu.

[4.4] Lietā celtā apsūdzība neatbilst Kriminālprocesa likuma 405. panta prasībām.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzība daļā par apsūdzības neatbilstību Kriminālprocesa likuma 405. panta prasībām nav motivēta.

Turklāt, pārbaudot apsūdzētajam /Persona A/ celto apsūdzību pēc savas iniciatīvas (*ex officio*), Senāts šīs normas pārkāpumus nekonstatē. Līdz ar to zemāko instanču tiesām bija pienākums izvērtēt celtās apsūdzības pamatotību.

[5.1] Senāts konstatē, ka no apsūdzētā /Persona A/ kasācijas sūdzības, viņa liecībām tiesā un apelācijas sūdzības izriet, ka, viņaprāt, apsūdzībā norādītais šķūnis ir viņam piederoša manta, jo tas izbūvēts no viņa materiāliem, taču /Persona B/ nav norēķinājies nedz par tiem, nedz par darbu. Turklāt šķūnis nebija reģistrēts likumā noteiktajā kārtībā.

Ievērojot minēto, Senātam vispirms jāatbild uz jautājumu, vai apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka apsūdzētais bojājis svešu mantu.

[5.2] Pirmās instances tiesa spriedumā atzina, ka apsūdzētā /Persona A/ bojātais malkas šķūnis atradās cietušā valdījumā, tas bija pilnībā uzbūvēts un tika lietots atbilstoši tā nozīmei, tāpēc atzīstams par būvi Būvniecības likuma 1. panta 3. punkta izpratnē.

Apelācijas instances tiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas atzinumiem, papildus norādīja, ka apstāklis, ka šķūnis nebija reģistrēts būvvaldē, nemaina to, ka tas reāli pastāvēja.

[5.3] Turpmāk norādīto apsvērumu dēļ Senāts atzīst, ka apsūdzētā uzbūvētā būve pamatoti tika atzīta par viņam svešu mantu.

Manta ir uzskatāma par svešu, ja tā: 1) nepieder personai, kura to bojājusi vai iznīcinājusi; 2) tā nav bezīpašnieka manta (*sk. par bezīpašnieka mantu arī Senāta 2010. gada 14. janvāra lēmumu lietā Nr. SKK-9/2010, 11100013108*).

Atbilstoši šiem kritērijiem par svešu ir atzīstama arī manta, kas atrodas citas personas valdījumā, ja vien to nav bojājis vai iznīcinājis tās īpašnieks. Piemēram, izņēmums, kad citas personas valdījumā esošā manta nebūs uzskatāma par svešu, ir gadījums, kad īpašnieks savu mantu nodevis lietošanā vai iznomājis citai personai, bet vēlāk pats to sabojājis.

Izskatāmajā lietā šāds izņēmuma gadījums nav nodibināts. Līdz ar to Senāts turpmāk izvērtēs apstākļus, kas nosaka īpašuma tiesību piederību uz būvēm un tajās izmantotajiem materiāliem.

[5.4] Vērtējot, vai manta konkrētai personai ir sveša, izšķiroša nozīme ir apstākļu civiltiesiskajam vērtējumam.

Šāda pieeja īpaši raksturīga bija pirmskara Senāta judikatūrai (sk. *Senāta 1934. gada 29. septembra spriedumu lietā Nr. 539. Grām.: Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 15. sējums. Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumi 1919-1935. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 5879.–5880. lpp.; Senāta 1935. gada 4. maija spriedumu lietā Nr. 382. Turpat, 5950.–5951. lpp.; Stumbergs J. Izvilkumi no Senāta Kriminālā kasācijas departamenta spriedumiem: par laiku no 1930. gada 16. jūlija līdz 1934. gada 1. septembrim. Rīga: Stumbergs, 1934, 48. lpp. u. c.).*

Šī pieeja saglabā nozīmi arī mūsdienās.

Izskatāmajā lietā nav konstatēti kādi īpaši apstākļi, kas pamatotu atkāpšanos no mantas piederības civiltiesiskā vērtējuma, par izšķirošu atzīstot tās piederību šī jēdziena saimnieciskā (faktiskā) nozīmē (sk. *izņēmumu Senāta 2008. gada 4. novembra lēmumā lietā Nr. SKK- 405/2008, 11517004206*). Līdz ar to Senāts pievērsīsies lietā konstatēto faktisko apstākļu civiltiesiskajam vērtējumam.

[5.5] Lai novērtētu būves piederību, svarīga nozīme ir Civillikuma 968. pantā noteiktajam zemes un ēkas (būves) vienotības principam, proti, uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu.

Juridiskajā literatūrā, komentējot šo normu, ir norādīts, ka uz zemes gabala uzcelta un cieši ar to savienota ēka pieder zemes gabala īpašniekam uz likuma pamata (sk. Civillikuma 1477. panta otro daļu), tas ir, neatkarīgi no attiecīga ieraksta izdarīšanas zemesgrāmatā (*Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 72.–73. lpp.*). Tas, vai ēka ir koroborēta uz jaunā īpašnieka vārda vai ne, īpašuma iegūšanai nav no svara, jo ēka nav patstāvīgs objekts, bet citas lietas – nekustamas mantas – integrējoša daļa (*Konradi F., Valters A. Civillikumi ar paskaidrojumiem. Otrā grāmata. Lietu tiesības. Rīga: Grāmatrūpnieks, 1935, 89. lpp.; Erdmann K. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Kurland. Bd. 2, Sachenrecht. Rīga: N. Kymmels Verlag, 1891, S. 130*).

Situācija, kad ēka kā patstāvīgs īpašuma objekts pieder citai personai, nevis zemes īpašniekam, ir izņēmums no Civillikuma 968. pantā nostiprinātā zemes un ēku vienotības principa. Šādam faktam jābūt attiecīgi reģistrētam, pretējā gadījumā piemērojams vispārīgais princips, ka ēka pieder tam, kam pieder zeme (*Senāta 2022. gada 27. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-170/2022, [ECLI:LV:AT:2022:0927.A420312918.9.S](#), 7. punkts*).

[5.6] Civillikuma 968. pantā lietotais jēdziens „ēka” aptver plašu objektu loku, un šīs normas tvērums doktrīnā interpretēts šādi.

Šī norma attiecas uz jebkāda veida arhitektoniskiem, tehniskiem vai konstruktīviem virszemes vai pazemes darinājumiem (būvēm), kas cieši un ilgstoši ir savienoti ar zemes gabalu, piemēram, šķūnis, tilts, dambis, asfaltēts laukums utt. Ciešs savienojums ar zemes gabalu nozīmē to, ka attiecīgo būvi nav iespējams atdalīt no zemes gabala, šo būvi nebojājot vai neietekmējot tās būtību, vai arī tās atdalīšana ir saistīta ar nesamērīgiem izdevumiem. Minētajam savienojumam jābūt ar (vairāk vai mazāk) ilgstošu raksturu (*Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 73. lpp.*).

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka ēkas (būves) neregistrēšana pašvaldībā un zemesgrāmatā nav šķērslis to atzīt par apsūdzētajam svešu mantu, jo izšķiroša nozīme ir tam, ka zemes gabals, uz kura ēka uzcelta, nepiederēja apsūdzētajam.

[5.7] Turpmāk minēto apsvērumu dēļ šo secinājumu nemaina fakts, ka ēkai izmantotie materiāli piederēja apsūdzētajam.

Civiltiesību doktrīnā ir konstanti atzīts, ka ēkas būvniecībā izmantotie materiāli no to iebūvēšanas brīža ēkā kļūst par tās personas īpašumu, kurai pieder attiecīgais zemes gabals.

Materiālu iebūvēšana nekustamā īpašumā noved pie tā, ka tie, sākot no to savienošanas (iebūvēšanas) brīža, kļūst par zemes (nekustamā īpašuma) sastāvdaļu. Līdz ar to par materiāla īpašnieku kļūst zemes īpašnieks, kaut arī pirms savienojuma izdarīšanas tie būtu piederējuši kādam citam (*Rozenfelds J. Lietu tiesības. 5. pārstrādātais izdevums. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2025, 99. lpp.*).

Līdzīga atziņa pausta arī agrākos juridiskās literatūras avotos (*Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 74. lpp.; B. Буковский. Свод гражданских узаконений губерний прибалтийских. Том I. Рига: 1914, с. 328; Erdmann K. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Kurland. Bd. 2, Sachenrecht. Riga: N. Kymmels Verlag, 1891, S. 130.–131.*).

Materiālu īpašniekam saglabājas vienīgi prasījuma tiesības par izmantoto materiālu vērtību.

Šāds secinājums izriet no Civillikuma 969. panta otrās daļas, kas noteic: ja ēkas cēlējs atrodas ar zemes īpašnieku kādā sevišķā tiesiskā attiecībā, kā lietotājs, nomnieks u. c., tad šā panta vietā piemērojami minētai tiesiskai attiecībai paredzētie noteikumi.

Iztulkojot Civillikuma 969. pantam analogisku normu, kura bija ietverta 1864. gada Vietējo civillikumu kopojuma 772. pantā, Senāts atzinis, ka ēkas, kuras ēku uzbūvētājs uzcēlis uz viņam nepiederošas zemes, nepieder viņam uz lietišķu tiesību pamata un neskaitās par viņa īpašumu; uzbūvētajam ir tikai obligatoriskas tiesības uz atlīdzību, bet īpašuma tiesības pieder zemes īpašniekam (*Senāta 1922. gada 18. decembra spriedums lietā Nr. 195. Grām: Izvilkumi no Latvijas Senāta Civīlā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši: senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: Autoru izdevums, 1929, 14. lpp.*).

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka tas, ka apsūdzētais šķūni uzbūvējis, izmantojot savus materiālus, un būvniecības laikā starp viņu un /Persona B/ radušās savstarpējas mantiskas pretenzijas, nemaina to, ka iebūvējot šos materiālus ēkā, kas atrodas uz citai personai piederošas zemes, tie apsūdzētajam vairs nepiederēja. Līdz ar to apsūdzētā /Persona A/ bojātā būve, arī tajā izmantotie materiāli, bija viņam sveša manta Krimināllikuma 185. panta pirmās daļas izpratnē.

[5.8] Vienlaikus Senāts konstatē, ka tiesa kļūdaini atzinusi, ka apsūdzētā /Persona A/ bojātā būve ir atradusies /Persona B/ valdījumā, nevis – kā norādīts apsūdzībā – bija viņam piederoša, t. i., īpašumā esoša.

Zemesgrāmatas dati apliecina, ka apsūdzētajam /Persona A/ inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā zemes gabals piederēja /Persona B/ (*lietas 1. sējuma 21. lapa*).

Kā konstatēts iepriekš, uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota ēka atzīstama par tās daļu.

Konstatētā nepilnība nav izšķiroša lietas izspriešanā, jo, kā atzīts šajā lēmumā iepriekš, par svešu uzskatāma gan manta, kas atrodas citas personas īpašumā, gan citas personas valdījumā, ja vien apsūdzētais nav tās īpašnieks.

[5.9] Pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, piemērojot Krimināllikuma 185. panta pirmo daļu, likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 22. pantam nav juridiskas nozīmes.

Minētā norma noteic, ka atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas izdarīts nelielā apmērā, iestājas, ja vainīgajam bijis nodoms iegūt noziedzīga nodarījuma priekšmetu, kura vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nepārsniedz vienu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu.

Savukārt Krimināllikuma 185. pants neparedz atbildību par svešas mantas noziedzīgu iegūšanu un tajā nav iekļauta kvalificējošā pazīme „nelielā apmērā”.

Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pamatoti konstatējusi Krimināllikuma 185. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

[6] Senāts atzīst, ka apsūdzētais /Persona A/, kasācijas sūdzībā izvirzot argumentu, ka ar darbībām, kas viņam inkriminētas, viņš varēja nodarīt kaitējumu tikai sev, ir apstrīdējis ne tikai noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, bet arī subjektīvo pusi.

Ievērojot minēto, Senāts tālāk pārbaudīs, vai apelācijas instances tiesa, atzīstot par pierādītu apsūdzētajam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, nav pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus.

[6.1] Krimināllikuma 185. pants paredz atbildību par svešas mantas tīšu, t. i., ar nodomu izdarītu, iznīcināšanu vai bojāšanu.

Krimināllikuma 8. panta otrā daļa noteic, ka, nosakot noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas vainas formu, jākonstatē šīs personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm.

Sveša manta ir viena no Krimināllikuma 185. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvajām pazīmēm, līdz ar to, lai atzītu, ka minētais noziedzīgais nodarījums izdarīts ar nodomu, nepieciešams konstatēt personas apzināšanos, ka manta, pret kuru tā vērs savu rīcību, ir sveša.

[6.2] Kā iepriekš norādīts, manta ir uzskatāma par svešu, ja tā: 1) nepieder personai, kas to bojājusi vai iznīcinājusi; 2) tā nav bezīpašnieka manta. Tādēļ, lai taisītu notiesājošu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, kura viena no pazīmēm ir sveša manta, ir jākonstatē, ka apsūdzētais apzinājies, ka manta viņam nepieder un tā nav bezīpašnieka manta. Ja apsūdzētais to nav apzinājies – neatkarīgi no tā, vai tas noticis faktisko apstākļu nezināšanas vai kļūdaina juridiska vērtējuma dēļ, – nodoms šo pazīmi neaptver. Labticīga, kaut arī kļūdaina pārliecība par mantas piederību sev, izslēdz nodomu izdarīt noziedzīgu nodarījumu pret svešu mantu.

Tajā pašā laikā nodoma konstatēšanu neizslēdz tas, ka apsūdzētais nav zinājis, kuras personas īpašumā vai valdījumā manta atradās.

[6.3] Noziedzīgos nodarījumos pret īpašumu lielākajā vairumā gadījumu tiesai nav nepieciešams atsevišķi vērtēt apsūdzētā subjektīvo attieksmi pret mantas piederību, jo tās piederība citai personai parasti ir acīmredzama un nerada šaubas arī personai, kurai nav zināšanu tiesību jautājumos.

Tomēr, ja apsūdzētais ir subjektīvi pārliecināts par savām tiesībām uz mantu un ir norādījis konkrētus iemeslus šādi pārliecībai, tiesai tas ir jāizvērtē. Šādas pārliecības iemesls var būt, piemēram, subjektīvi pamatota civiltiesiska pretenzija pret mantas īpašnieku vai valdītāju, kas atsevišķos gadījumos var radīt kļūdainu priekšstatu arī par īpašumtiesībām.

Senāts šo nostāju ir paudis savā judikatūrā gan starpkaru periodā, gan mūsdienās.

Piemēram, Senāts starpkaru periodā ir atzinis: kaut arī attiecīgo mantu no formāli juridiskā viedokļa var uzskatīt par svešu, bet, ja konstatēts, ka tas, kas ar šo mantu rīkojies, bijis pārliecināts, ka viņam ir tiesība ar to rīkoties un to atsavināt, tad viņš neatbild kā par svešas mantas piesavināšanos (*Mincs P., Lauva J. Sodū likums ar komentāriem. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1936, 269. lpp. ar atsauci uz Senāta 1928. gada 27. novembra spriedumu Klīves lietā*). Ja vainīgais, ņemot svešu mantu, bijis pārliecināts, ka viņam uz to ir tiesība, nav izdarīta zādzība (*Turpat, 281. lpp. ar atsauci uz Senāta 1922. gada 22. decembra spriedumu Mita lietā un 1924. gada 31. marta spriedumu Lejnieces lietā*).

Šī pieeja ir saglabāta arī mūsdienās. Piemēram, Senāts ir atcēlis apelācijas instances tiesas notiesājošo nolēmumu tādēļ, ka tā nebija izvērtējusi apsūdzētā liecināto, ka viņš uzskatījis sevi par nozagto mantu faktisko īpašnieku, jo tās ir iegādājies viņa mirušais tēvs, lai arī mantojuma lieta vēl nebija izskatīta.

Senāts norādījis, ka, inkriminējot svešas mantas slepenu nolaupīšanu, apsūdzība nav analizējusi un novērtējusi apsūdzētā liecības par to, ka viņš nav uzskatījis, ka paņēmis svešu mantu. Likuma izpratnē manta, ko nozog, ir sveša manta, un par tādu uzskatāma tikai manta, uz kuru mantas paņēmējam nav nekādu tiesību. [...] Ja apsūdzība uzskata, ka apsūdzētais ir saucams pie kriminālatbildības par zādzību, jāanalizē un jānorāda pierādījumi,

kas apstiprina nozieguma sastāva subjektīvās pazīmes, pie kurām nepārprotami ietilpst ne tikai noziedzīgā nodarījuma subjekts, bet arī subjektīvā puse (*Senāta 2002. gada 27. novembra lēmums lietā Nr. SKK-578/2002. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2002. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2003, 297.–300. lpp.*).

Šis judikatūras atziņas attiecas arī uz citiem noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, tajā skaitā Krimināllikuma 185. panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

Senāts uzskata par nepieciešamu arī atzīmēt, ka gadījumos, kad persona, pamatojoties uz kļūdainu pārliecību, uzskata, ka manta pieder viņai, princips „likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības” nav piemērojams, jo tas neatceļ Krimināllikuma 8. panta otrajā daļā paredzēto prasību konstatēt nodomu attiecībā uz visām noziedzīga nodarījuma objektīvajām pazīmēm.

[6.4] Senāts konstatē, ka apsūdzētais /Persona A/ lietas iztiesāšanas laikā bija norādījis konkrētus faktus, kas uzlika tiesai pienākumu īpaši pārbaudīt viņa subjektīvo attieksmi par viņa uzbūvētās ēkas un tajā izmantoto materiālu piederību.

Proti, apsūdzētais norādījis, ka 2020. gadā noslēdzis vienošanos ar /Persona B/ par malkas šķūņa celtniecību, taču pēc darbu pabeigšanas starp pusēm izcēlies strīds par atlīdzības apmēru. Tā kā /Persona B/ samaksājis tikai daļu no solītās summas, apsūdzētais, lai aizsargātu savas tiesības, vairākkārt demontējis un atguvis šķūņa būvniecībai izmantotos materiālus, par to iepriekš informējot gan /Persona B/, gan policiju. Policijas darbinieki norādījuši, ka līdz strīda atrisināšanai /Persona B/ aizliegts izmantot demontētos materiālus, taču viņš šo norādījumu ignorējis. /Persona B/ vairākkārt vērsies policijā, tomēr līdz nodarījumam, par kuru šajā lietā celta apsūdzība /Persona A/, kriminālprocess netika uzsākts, jo policija /Persona B/ norādītos apstākļus novērtējusi kā civiltiesisku strīdu.

Apsūdzētais uzskatījis, ka kokmateriāli pieder viņam, jo /Persona B/ par tiem nebija norēķinājies, tādēļ apsūdzētais, veicot viņam izvirzītajā apsūdzībā norādītās darbības, nebija bojājis svešu mantu, bet gan aizsargājis savas īpašuma tiesības.

Šo apstākļu izvērtējumam ir būtiska nozīme lietas taisnīgā izspriešanā, izlemjot jautājumu par subjektīvās puses esību /Persona A/ darbībās.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, neizvērtējot šos apstākļus, ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus, kas ir atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē.

Pieļauto pārkāpumu dēļ apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi arī Krimināllikuma 185. panta pirmo daļu, tādēļ tās nolēmums atceļams pilnībā un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[6.5] Izskatot lietu apelācijas kārtībā atkārtoti, tiesai ir jāizvērtē, vai gūst apstiprinājumu apsūdzētā /Persona A/ norādītie fakti par policijas agrāko iesaisti strīdā ar /Persona B/ un viņa ziņojumiem par līdzīgiem gadījumiem.

Ja šie fakti gūst apstiprinājumu, tiesai jānoskaidro šo ziņojumu izskatīšanas rezultāts un jāizvērtē: 1) cik lielā mērā šīs situācijas ir salīdzināmas ar izskatāmajā lietā konstatēto; 2) vai policijas iepriekšējā rīcība varēja radīt apsūdzētajam pamatotu priekšstatu, ka viņam ir saglabājušās tiesības uz būvei izmantotajiem materiāliem.

Veicot šo vērtējumu, tiesai iespēju robežās jāņem vērā arī apsūdzētā pretenziju pamatotība, jo arī tas var radīt viņam subjektīvi pamatotu pārliecību par tiesībām uz būvniecībā izmantotajiem materiāliem.

Minēto apstākļu uzskaitījums nav izsmeljošs.

[6.6] Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesas nolēmums tiek atcelts sakarā ar to, ka tiesa nav izvērtējusi noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, Senātam nav pamata pievērsties kasācijas sūdzībā izvirzītajam argumentam par Krimināllikuma 33. panta nepamatotu nepiemērošanu, jo kriminālatbildību izslēdzošo apstākļu pārbaude, tajā

skaitā attaisnojama profesionālā riska izvērtēšana, ir veicama tikai tad, ja nodarījumā konstatētas visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.

Arī apsūdzētā kasācijas sūdzībā izteiktais lūgums izbeigt kriminālprocesu nav apmierināms, jo kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst pierādījumu izvērtēšana un faktisko apstākļu noskaidrošana.

[7] Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 584. panta otro daļu, Senāts atzīst par nepieciešamu pārsniegt apsūdzētā kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu, jo konstatē, ka apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas piespriesto sodu apsūdzētajam, pieļāvusi tādu Krimināllikuma Vispārīgās daļas normu pārkāpumu, kas nav norādīts kasācijas sūdzībā.

Saskaņā ar pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētajam par svešas mantas tīšu bojāšanu, nodarot zaudējumus 55,06 *euro*, noteikta brīvības atņemšana uz 6 mēnešiem. Vienlaikus tiesa atzinusi, ka vieglāka soda veida piemērošana nav iespējama, proti, naudas sods nav piemērojams, jo apsūdzētajam nav pastāvīga darba un ienākumu, bet sabiedriskais darbs nav piemērojams, ņemot vērā apsūdzētā invaliditāti.

[7.1] Senāts atzīst, ka, izvēloties soda veidu, tiesa nav ņemusi vērā soda noteikšanas vispārīgos principus un nav izvērtējusi piemērotā soda samērīgumu.

Noziedzīgs nodarījums, kura rezultātā nodarīts mantisks zaudējums, kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī bijis mazāks par pusi no tai laikā Latvijas Republikā noteiktās minimālās mēnešalgas, uzskatāms par maznozīmīgu (sk. likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 19.¹ pantu).

[7.2] Saskaņā ar Krimināllikuma 46. panta otro daļu, nosakot soda veidu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību. Savukārt apsūdzētā mantiskais stāvoklis Krimināllikuma 46. panta otrajā daļā nav ietverts un tādēļ nevar būt noteicošs kritērijs soda veida izvēlē.

Senāts savā līdzšinējā judikatūrā vairākkārt norādījis, ka vainīgās personas mantiskais stāvoklis nevar būt kritērijs smagāka soda veida izvēlei (sk. *Senāta 2017. gada 31. maija lēmuma lietā Nr. SKK-357/2017, 11221016516, 5.1.1.punktu, 2015. gada 29. maija lēmumu lietā Nr. SKK-280/2015, 11089095610*). Tikai tad, kad tiesa, izvērtējot Krimināllikuma 46. panta otrajā daļā norādītos apstākļus, atzinusi par iespējamu noteikt vainīgajam naudas sodu, tā, nosakot šī soda apmēru, ņem vērā vainīgās personas mantisko stāvokli (*Senāta 2012. gada 22. jūnija lēmums lietā Nr. SKK-127/2012, 16870000906, 2015. gada 29. maija lēmums lietā Nr. SKK-280/2015, 11089095610*).

[7.3] Atzīstot par neiespējamu apsūdzētajam piemērot sabiedrisko darbu, tiesa nav ņemusi vērā turpmāk minēto.

Ar 2020. gada 17. decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kas stājās spēkā 2022. gada 1. janvārī, Krimināllikuma 40. pants tika izteikts jaunā redakcijā.

Šā panta trešā daļa noteic, ka sabiedriskais darbs nav piemērojams personām, kuras fizisku vai psihisku traucējumu dēļ to nespēj veikt.

Senāts ir atzinis, ka Krimināllikuma 40. panta trešā daļa salīdzinājumā ar iepriekšējo regulējumu, kas bija ietverts Krimināllikuma 40. panta otrajā daļā un paredzēja piespiedu darba piemērošanas aizliegumu jebkurai darbnespējīgai personai, kļuvusi personai labvēlīgāka, ļaujot sabiedrisko darbu piemērot plašākam personu lokam, individuāli izvērtējot, vai persona, kurai ir fiziski vai psihiski traucējumi, spēj to veikt (*Senāta 2023. gada 26. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK-37/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0126.11088175812.12.L](#), 7.2. punkts*).

Tiesa sabiedriskā darba nepiemērošanu pamatojusi vienīgi ar to, ka apsūdzētajam noteikta II grupas invaliditāte. Līdz ar to tiesa nav individuāli izvērtējusi apsūdzētā spēju pildīt sabiedrisko darbu.

[7.4] Minētos secinājumus neietekmē tas, ka brīvības atņemšanas sods apsūdzētajam noteikts nosacīti.

Brīvības atņemšana ir par naudas sodu un sabiedrisko darbu bargāks soda veids arī tad, ja tiesa apsūdzēto notiesā nosacīti, jo pēc savas juridiskās dabas un likumā noteiktās hierarhijas (sk. Krimināllikuma 36. pantu) brīvības atņemšana ierobežo svarīgāku personas interesi – personas brīvību.

Varbūtībai, ka nākotnē tiesa var pieņemt lēmumu izpildīt šo sodu, ir bargāka ietekme uz apsūdzēto nekā mantiskajam stāvoklim atbilstoša naudas soda vai viņa fiziskajām un intelektuālajām spējām atbilstoša sabiedriskā darba piemērošana.

[7.5] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka tiesa, nosakot apsūdzētajam soda veidu, ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 46. panta otro daļu un 40. panta trešo daļu un tādējādi pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu.

[8] Drošības līdzeklis apsūdzētajam /Persona A/ nav piemērots.

Senāts atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai apsūdzētajam šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Kurzemes apgabaltiesas 2025. gada 5. marta lēmumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Kurzemes apgabaltiesā.

Lēmums nav pārsūdzams.

M. Leja I. Radzeviča I. L.
Zemīte